

ЕСТЕТИКА —

А
Р
Х

Т
Е
К
Т

И

РЕДНИК

З
Б
О
Р
Н
И
А

Е

У

Р

Б

А

Н
И
З
М

ИГОР
МАРИЋ

Владимир Лојаница, дипл. инж. арх.
др Славиша Кондић, архитекта
др Дијана Милашиновић Марић
ванр. проф. мр Зоран Абадић
асист. др Јелена Богосављевић
ред. проф. Борислав Петровић
др Душан Стојановић
ванр. проф. др Владимир Миленковић
ред. проф. Милан Ђурић, архитекта
асист. Слободан Јовић, архитекта
доц. др Милан Максимовић
ред. проф. др Зоран Ђукановић
ванр. проф. др Јелена Живковић
Нађа Берић
др Божидар Манић
др Ана Никовић
ванр. проф. др Горица Љубенов
ред. проф. др Дарко Реба
ред. проф. др Александра Ступар
ванр. проф. др Ружица Божовић
др Игор Марић

Д
А
Н
А
С.

(...)

Иако велика већина учесника скупа истиче естетику као покретачку снагу њиховог стваралаштва и „кредо“ њиховог бављења архитектуром, свесни су чињенице да је она у „дефанзивни“ у односу на захтеве тржишне економије и „борбом“ за профит инвеститора, који нису ни едуковани ни заинтересовани за естетику или је пак, (што је још горе) доживљавају кроз сопствену призму модних трендова.

За сваку похвалу је идеја организатора, и медијатора овога изузетно посећеног скупа др Игора Марића, да покрене дијалог унутар архитектонске струке на тему ЕСТЕТИКЕ у склопу архитектуре, као неку врсту новог почетка бављења овом темом након вишедеценијског запостављања овог изузетно важног, ако не и најважнијег, сегмента бављења нашом професијом, како би она у будућности макар била равноправан део архитектонског опуса будућих генерација архитеката.

**ЕСТЕТИКА АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА
ДАНАС**

Издавач:

САВЕЗ ИНЖЕЊЕРА И ТЕХНИЧАРА СРБИЈЕ
УЛ. КНЕЗА МИЛОША 7, БЕОГРАД

Суиздавач:

**ИНЖЕЊЕРСКА
КОМОРА
СРБИЈЕ**

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ
БУЛ. ВОЈВОДЕ МИШИЋА 37, БЕОГРАД

За издавача:

МР БОГДАН ВЛАХОВИЋ, генерални секретар СИТС

Уредник зборника:

др ИГОР МАРИЋ, дипл.инж.арх.

Дизајн и прелом:

АЊА ДРАШКОВИЋ, маст.инж.арх.

Рецензенти:

ПРОФ. ИВАН РАШКОВИЋ
ПРОФ. ДР. АЛЕКСАНДАР КЕКОВИЋ

ШТАМПА

Planeta print
тираж 200
Београд, 2023.

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ
МАТИЧНА СЕКЦИЈА АРХИТЕКАТА

уз подршку
Савеза инжењера и техничара Србије

организује скуп
„АРХИТЕКТОНСКО - УРБАНИСТИЧКИ ФОРУМ“
са темом
„Естетика архитектуре и урбанизма у садашњости“

Београд, 28. и 29. октобар 2022. године
Велика сала Савеза инжењера и техничара Србије,
Кнеза Милоша број 9/III

У организацији Инжењерске коморе Србије и суорганизацији Савеза инжењера и техничара Србије од 28.10. – 29.10.2022. године одржан је Стручно научни скуп „Архитектонско – урбанистички форум“ са темом „Естетика архитектуре и урбанизма у садашњости“.

Након неколико година обновљен је „Форум урбанум“ са измењеним називом и, делимично, формом. Како су одскора архитекти и урбанисти у једној секцији, манифестација је добила име „Архитектонско – урбанистички форум“. Да не би било забуне, у образложењу теме наведен је низ аспеката које естетика као појам подразумева, а то су не само уметнички аспекти вештине уобличавања, већ и функционалне, социјалне, економске историјске, развојне, технолошке вештине, као и многи други аспекти уочени у оквиру филозофских разматрања.

Свест да се на укупност таквог естетског поимања недовољно обраћа пажња као и да се о теми више слути и често произвољно тумачи подстакла је да овај Форум буде усмерен и дефинисан кроз низ питања. Који су то склопови у архитектури и урбанизму који задовољавају естетске критеријуме савременог човека? Да ли нас однос према лепом духовно оплемењује? Да ли и ради чега заобилазимо ову тему када се зна да у суштини тежимо ка томе да физички свет око нас буде по мери човека. Сентенцу „Мера и број“, стављену у контекст филозофске теме, не би требало да заобилазимо при разматрању планираних и остварених архитектонских и урбанистичких пројеката како не бисмо осиромашили дискурс свеколиког стваралаштва у његовој есенцијалној бити. А то су лепота и хуманост.

Циљ Форума био је да излагачи објасне своје идеје произашле из пројектантске и урбанистичке праксе и да их ставе у контекст данашњице у односу на окружење, нашу и светску урбанистичку и архитектонску сцену. Ако архитекте не воде овакве разговоре, тешко је да ће шира јавност активније учествовати у полемици о важности естетике у стварању и чувању грађене средине. Вишеструки значај лепог односи се на свакодневни живот, на афирмацију и брендирање изграђене средине, туризам, повећање вредности простора, едукацију и још много пратећих сензација и користи за заједницу.

Недостатак стручне критике је један од узрока заобилажења естетског аспекта стваралаштва у архитектури и урбанизму. На релативно сиромашној сцени манифестација и медија који прате архитектуру и урбанизам већином се представљају остварења која пролазе селекцију. Да ли је то одраз наше стварности у струци која је пред очима грађана, да ли ми сами полемишемо о томе и на који начин?

Испред ИКС-а у конципирање и тематско уобличавање била је ангажована Матична секција архитектата, њен Извршни одбор.

Организациони одбор су чинили др Игор Марић, председник, Аднела Шумудворац Лучи, дипл. инж. арх., члан и Бојан Већановић, дипл. инж. арх., члан. Испред служби Коморе била је Ивана Лазин.

Скуп је трајао два дана, одржан је у Дому инжењера *Никола Тесла* у Београду. На отварању је говорила председница Инжењерске коморе Србије, Марица Мијаиловић, дипл. инж. арх.

Форум је био подељен у шест сесија са по три излагача а после сваке сесије вођена је садржајна дискусија.

Пред читаоцима су разновродни текстови којима су излагачи, у контексту теме скупа и његових циљева, дали допринос размишљањима о феноменологији естетике као одраза културе једне средине.

Уредник

- 01** **ЕСТЕТСКИ ДОИВЉАЈ АРХИТЕКТУРЕ**08-21
Владимир Лојаница, дипл.инж.арх.
Декан Архитектонског факултета, Универзитета у Београду
- 02** **ЕСТЕТИКА У АРХИТЕКТУРИ И УРБАНИЗМУ**22-29
др Славиша Кондић, архитекта
Грађевинско - архитектонски факултет у Нишу
- 03** **КРАТАК ПРЕГЛЕД ЕСТЕТИЧКИХ ИДЕЈА
У АРХИТЕКТУРИ**30-41
др Дијана Милашиновић Марић, ванредни професор
- 04** **ЕСТЕТИКА АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА
У САДАШЊОСТИ**42-61
мр Зоран Абадић / др Јелена Богосављевић
- 05** **СТАДИОНИ ЗА ГРАДОВЕ СРБИЈЕ:
ОД СТУДИЈЕ КА РЕАЛИЗАЦИЈИ** 62-75
ред.проф. Борислав Петровић / др Душан Стојановић
- 06** **ФИЛМИЧНОСТ САВРЕМЕНЕ АРХИТЕКТОНСКЕ
РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТИ** 76-85
др Владимир Миленковић, д.и.а., ванредни професор
- 07** **У ПОТРАЗИ ЗА КРИТИЧКИМ РЕАЛИЗМОМ**86-97
ред.проф. Милан Ђурић, архитекта /
асист. Слободан Јовић, архитекта
- 08** **ДИВЧИБАРЕ: ЕСТЕТИКА СЛУЧАЈА**98-111
доц. др Милан Максимовић, архитекта

112-139	ЈАВНА УМЕТНОСТ И ЈАВНИ ПРОСТОР И ЈАВНИ ГРАД	09
	Зоран Вукановић, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет / Јелена Живковић, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет/ Нађа Берић, University of Sassari, Department of Architecture, Design and Urbanism, Alghero, Italy	
140-155	ЕСТЕТИКА АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА У САДАШЊОСТИ ИСКУСТВА ИЗ ПРАКСЕ	10
	др Божидар Манић, дипл.инж.арх., виши научни сарадник, Институт за архитектуру и урбанизам	
156-159	РЕД КАО НАЧЕЛО И КАО ПРИНЦИП ГРАЂЕЊА ЦЕЛИНЕ У АРХИТЕКТУРИ И УРБАНИЗМУ	11
	др Ана Никовић, дипл.инж.арх., виши научни сарадник, Институт за архитектуру и урбанизам	
160-173	ЕСТЕТИКА КАО НАЧИН ПОЈАВЉАЊА ТРАДИЦИОНАЛНОГ ИЗРАЗА МОГУЋНОСТ ПРИМЕНЕ ЕСТЕТСКИХ ВРЕДНОСТИ У САДАШЊЕМ ГРАДИТЕЉСТВУ	12
	ванр. проф. др Горица Љубенов, архитекта	
174-205	ЕСТЕТИКА И АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА НА ПРИМЕРУ НОВОГ САДА	13
	ред. проф. др Дарко Реба, архитекта	
206-219	ВИЗИЈА УРБАНЕ БУДУЋНОСТИ: ИЗАЗОВИ И ИНОВАЦИЈЕ	14
	професор др Александра Ступар, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет	
220-229	ЕСТЕТИКА АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА НА ТЕРИТОРИЈИ СЕВЕРНОГ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У САДАШЊОСТИ	15
	др Ружица Божовић, ванредни професор Факултет техничких наука, Косовска Митровица	
230-241	ХОТЕЛ ХИЛТОН- ГЕНЕЗА: ОД КОНКУРСА ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ	16
	др Игор Марић	

арх. Борислав Петровић, ред. проф.
др Душан Стојановић

Стадиони за градове Србије: од студије ка реализацији

(из монографије НОВИ ХОРИЗОНТИ - комуниколошки аспекти инфраструктуре спорта, Архитектонски факултет Универзитета у Београду, Удружење АЗЗС, Београд, 2022.)

Значај и ванвременска димензија новог споменика (физичке) културе, у највећој могућој мери носе обавезу пажљивог односа према затеченој физичкој структури сваког града понаособ, у смислу одмерености у наступу, односно балансирања између пожељно јакe физиономије новог градског репера и интервенције која тежи уклапању, без претеране гестикулације.

Одговарајући на то питање, можемо констатовати да израз у целини треба да буде разумљив и транспарентан у смислу конституције поруке и текста (наратива) који саопштава, дакле укупне атмосфере и утиска везаног за сопствени наступ и присуство.

На изложеној основи јасно је да смо ипак, на линији операционализације, дефинисали одређене променљиве и њихове групације у намери да заиста покушамо да успоставимо њихове оптималне релације, као што је и наговештено.

С обзиром на, у нашој средини, изражену дискрепанцију интереса индивидуе и заједнице, како је то оцењено раније, варијабле су сврстане у *унутрашњи круг*, који се тежишно, или у потпуности, односи на појединца, као и *спољашњи круг*, где преовлађују аспекти везани за заједницу, као и шире хоризонте.

Zajedjar, 2019

Kraljevo, 2019

Loznica, 2019

Vranje, 2022

Nis, 2003

Beograd Marakana, 2019

Kragujevac, 2019

Subotica, 2019

Leskovac, 2019

Kikinda, 2021

1. УНУТРАШЊИ КРУГ би, дакле, обухватао

1.1. доступност / лакоћа кретања

Овај конституент свакако је на врху приоритета, јер се директно тиче и ослања на синтаксички ниво архитектонског језика.

“Представа” о синтаксичкој равни свакако подразумева схватање основних функционалних карактеристика архитектонског (организованог) простора, као и других употребних предмета, како смо констатовали. Овде функционалност, односно схватање о примарности начина функционисања, игра истакнуту улогу. Синтаксички план можемо дефинисати као препознавање начина коришћења – упутство за употребу – простора, предмета или других средстава комуникације, нпр, речи, покрета и сл.

1.2. сагледивост / разумљивост целине

Услов који можда и претходи раније наведеном, али оно што се може рећи са сигурношћу, јесте да су ова два конституента у блиском међуодносу, без обзира на редослед.

Сагледивост / разумљивост се односи на препознавања опаженог материјала, како смо дефинисали перцептивни ниво језика архитектуре.

У овом контексту, за нас је битно разумевање целине од стране посетилаца / корисника у било којој улози, са циљем да коришћење организованог простора буде што лакше, флуидније и, у целини, ергономичније.

1.3. уживљавање / поистовећивање

Односи се на идентификацију индивидуе са физичком структуром, што је такође битан показатељ успешности резултата архитектонског дела, које ће свој пуни потенцијал тек показати на нивоу заједнице.

Поред већ помало превазиђених теорија о “уосећавању” (einfühlung) Теодора Липса, са почетка прошлог века, данас су све актуелније тезе о емоционалном мапирању, односно уобичајеном тумачењу простора и догађаја, које у крајњој инстанци, значајно доприноси формирању митова, нарочито у срединама са бинарним критеријумима разврставања прихватљивог и пожељног, наспрам друге стране неприхватљивог и непожељног.

Можемо свакако констатовати да идентификација особе са простором, у сваком случају доприноси укупном квалитету архитектонског дела и његовој социјалној одрживости, у оквиру раније дефинисаних циљева.

2. СПОЉАШЊИ КРУГ, који обухвата околности везане за знатно већи број људи, како различитих група корисника, тако и заједнице у целини, с обзиром на то да се, по правилу, ради о комплексним просторним захватима, чија реализација захтева значајне ресурсе.

2.1. репрезентативност

Један од таквих фактора, на пример, може бити и свест да сваки објекат ове врсте значајно доприноси утиску "саморазумевања" средине, односно начина на који се формирају сопствене парадигме урбаног грађења, док се, у истовременом обраћању припадницима других средина, представљају одговарајуће визије репрезентативних урбаних амбијента.

Иако начелно везана визуелни идентитет комплекса у целини, репрезентативност, међутим, не подразумева нужно високе трошкове изградње и материјализације, већ различите критеријуме који се свакако могу дефинисати и контролисати, као што су то - квалитет просторних решења и услови коришћења, континуитет и логика кретања и сл.

У целини, ради се о потврди, на почетку ове расправе изнесене, Хартманове тезе о грађењу као двоструком експоненту културолошког пресека друштва. Истовремено, оно представља одраз самосхватања, у смислу већ прихваћених вредности, као и оних парадигматских, будућих, дакле - идеалних, на нивоу заједнице.

2.2. ефикасност реализације

Критеријум ефикасности се у грађевинском смислу, између осталог, изражава кроз "потенцију намене елемента архитектонског склопа". Сваки елемент склопа јавља се као "радна" или "комуникативна зона" увек и без изузетка као простор који се користи, односно као функционални садржај, уколико за то постоји и најмања могућност, у смеру елиминисања сувишних гестикулација и формалних потеза. Став се базира на оријентацији ка суштинским елементима организације простора, а уз уважавање актуелних норматива везаних за ову врсту установа.

2.3. ефикасност експлоатације

Ефикасност, као однос улога и резултата, у складу са изнесеним ставовима везаним за појам социјалне одрживости, у овако сложеним околностима свакако се мора разматрати како у фази инвестирања и изградње, тако и у фази експлоатације, са још већом пажњом и свешћу о дугорочности последица.

Еко нас подсећа да "...сада када творци предмета за употребу знају да њихово артикулисање ознака неће моћи да одреди ток значења, јер историја може да их превари, када они који обликују форме познају циклусе раздвајања ознака и значења, као и механизме њиховог смењивања, проблем постаје пројектовање варијабилних примарних функција и отворених секундарних функција."

То значи да"предмет неће бити жртва потрошње и застаревања, као ни пасивни протагониста спасавања; биће стимуланс..."

Управо на тој линији треба поставити начелне приступе и њима одговарајуће ставове, који ће омогућити трајност, за заједницу, великог улагања и учинити га значајним и за будућа времена и генерације. То свакако није лако, али нам савремена технологија грађења ипак отвара врата успешности испуњавања овог критеријума, који се, у условима све већих ограничења ресурса, може испоставити као кључна ставка.

Узимајући све то у обзир, методологија решавања наведених проблема односила се на оптимизацију различито усмерених конституената, тежећи ка успостављању нових "градских тачака" које ће људи препознати и заволети, истовремено видети и као сопствени репрезент, довољно посебан, а ипак оријентисан ка глобалним токовима и тенденцијама.

Конкретније, у специфичним околностима треба понудити специфично решење, али се одговарајућим комбиновањем истих или сличних "патерна" такође може контролисати инвестициона вредност пројекта у целини, као и његова изводљивост.

У том смислу, тематско опредељење усмерено је најпре ка изради предходних модела, који би представљали резултат оптимизације унутрашњег круга утицајних фактора, на првом месту међусобног односа програмских елемената, начина њиховог коришћења, кретања различитих група корисника и сл.

Са друге стране, оптимизација спољњег круга утицаја тичала би се, начелно, прилагођавања предходних модела конкретним локацијама и амбијентима. С обзиром на очекиване и веома различите околности у контекстуализацији ових модела, оцењено је да би требало размотрити више праваца истраживања, чији би резултати одговорили сложеностима задатка.

Слика 02. Склоп А-
Стадион у Зајечару -
Реализација 2023.
Ауторски тим студија АГМ
Фотографија: аутори

На организационом плану, формирана су два склопа који могу функционисати у различитим конкретним околностима и њиховим очекиваним променама. Истовремено, економски аспект би требало да остане у оквиру минималних одступања.

Разлике између њих првенствено се односе на улогу коју би свака од ове две варијанте требало да понесе у оквиру затеченог урбаног ткива различитог карактера.

1. Склоп А - подразумева најједноставнија и, самим тим, најмање захтевна решења, како у погледу конструкције, тако и у организационом аспекту. Као што је већ наведено, димензије комплекса су компактне и "обазриве" према окружењу, у највећој могућој мери.

Распони су минимални у односу на функцију која се предвиђа у њиховим оквирима.

Такође, концентрација садржаја предвиђена је искључиво у оквирима западне трибине, тако да се може предвидети фазна изградња комплекса, која подразумева заокруживање најбитнијих група радова у првом периоду реализације.

Карактеристична је конфигурација трибина која предвиђа минималну површину намењену циркулацији гледалаца, уз неопходан безбедносни ниво. Уз аспект економичности, *континуалност гледалишта* има за циљ успостављање и одговарајуће атмосфере спортског догађаја, упркос релативно малом капацитету (нешто више од 8000, неопходних за UEFA категорију 4).

2. Склоп Б - подразумева нешто виши степен сложености решења, како у погледу конструкције, тако и у организационом аспекту. Распони конструктивних елемената оптимизовани су у односу на функцију која се предвиђа у њиховим оквирима.

Дистрибуција садржаја није искључиво у оквирима западне трибине, већ је дисперзна, обезбеђујући тако одвијање различитих врста активности у различитим временским интервалима, што би требало да допринесе успостављању улоге новог градског репера.

Конфигурација трибина предвиђа оптималну површину намењену циркулацији гледалаца, уз неопходан безбедносни ниво. За разлику од склопа А, овога пута *дисконтинуитет гледалишта* има за циљ формирање и одговарајуће атмосфере спортског догађаја, који, како је већ објашњено, интегрисаће околни простор и унутрашњост комплекса, остварујући тако нове вредности и домете градских амбијената.

Слика 03.
Склоп А -
Стадион у Зајечару -
Реализација 2023.
Ауторски тим
студија АГМ
Фотографија: аутори

Слика 04.
Склоп А -
Стадион у Зајечару -
Реализација 2023.
Ауторски тим
студија АГМ
Фотографија: аутори

На плану односа према различитом карактеру појавности амбијената у одговарајућим градским срединама, такође су предвиђена два "правца размишљања" у обликовању нових спортских комплекса. Истовремено, економски аспект би требало да остане у оквиру минималних одступања.

Разлике између њих првенствено се односе на улогу коју би свака од ове две варијанте требало да понесе у оквиру композиције урбаних ткива различитог карактера

Прва, коју смо назвали **П** ("пуж"), више одговара градским срединама веће густине и интензитета, где садржај ове намене својом апликацијом доноси, осим позитивних, и извесне негативне утицаје, према веома блиском окружењу. У том смислу, ова варијанта обликовања, поред сведенијег и мирнијег израза у целини, својом конфигурацијом предвиђа и одговарајући степен ненаметљивости у односу на град, али уз неопходно означавање сопственог присуства.

Друга варијанта, **К** ("краба"), нешто је сложенија и динамичнија, па је намењена градским срединама мање густине са већим присуством зелених површина, као и рекреативних и парковских "тампон" зона. У том смислу, својим наступом и релативном покренутошћу, она обележава простор и догађаје, који тиме добијају нови, виши ниво квалитета, присуствујући у материјалним и нематеријалним димензијама свакодневног градског живота.

Слика 05. Склоп Б -
Стадион у Ловници -
Реализација 2023.
Ауторски тим студија АГМ
Фотографија: аутори

Узимајући у обзир висок степен различитости градских структура у којима се предвиђа реализација нових спортских садржаја, ова студија предвиђа могућност комбиновања варијантних концепата БАЗЕ ("шасије") и НАДГРАДЉЕ ("каросерије").

У том смислу, размотрене су четири (4) комбинације које подразумевају следеће случајеве:

1. АП - ова конфигурација би требало да задовољи захтевније ситуације, које подразумевају градску структуру веће густине, где нема довољно великих површина које би биле намењене изградњи новог спортског комплекса, па стога, Склоп А својим компактним димензијама може понудити одговарајуће решење. Такође, морфологија урбаног амбијента, будући узбуркана и разнородна, могла би добити извештан степен уравнотежености, који доноси П ("пуж") карактер појавности.

2. АК - такође одговара захтевнијим ситуацијама, које подразумевају градску структуру веће густине, где нема довољно великих површина које би биле намењене изградњи новог спортског комплекса, па стога, Склоп А својим компактним димензијама може понудити одговарајуће решење. Са друге стране, морфологија урбаног амбијента могла би добити извештан степен динамичности у оквиру нове димензије који доноси К ("краба") карактер појавности.

3. БП - конфигурација базе коју, како је раније објашњено, представља Склоп Б, а који одговара слободнијем амбијенту, са више зелених површина које се могу интегрисати у целину намењену функцији спорта и рекреације. Са аспекта морфологије урбаног амбијента, надградња П ("пуж") као карактер појавности, доноси извештан степен уравнотежености и регулације, уколико је то неопходно узбурканом и разнородном контексту.

4. БК - Склоп Б, као што је раније објашњено, одговара слободнијем амбијенту, са више зелених површина које се могу интегрисати у целину намењену функцији спорта и рекреације. Са друге стране, морфологија урбаног амбијента могла би добити извештан степен динамичности у оквиру нове димензије који доноси К ("краба") карактер појавности. Из наведеног произилази да би оваква конфигурација свој пуни капацитет могла остварити у околностима које подразумевају најнижи степен ограничења.

Слика 06. Склоп Б -
Стадион у Лозници -
Реализација 2023.
Ауторски тим
студија АГМ
Фотографија: аутори

Слика 07. Склоп Б -
Стадион у Лозници -
Реализација 2023.
Ауторски тим
студија АГМ
Фотографија: аутори

Ради се заправо о дуготрајном и напорном процесу успостављања "критичне масе" догађаја, која ће, једном достигнута, бити у стању да "сама од себе" индукује довољно енергије у области физичке културе, којој је ово истраживање директно посвећено, као и на нивоу културе заједнице у целини.

Следећи цитат из једног есеја професора Станка Мандића то илуструје: "...оно што нам недостаје у голотињи суве функције и материјализоване потребе..." јесте "...знак потребе духа, знак једне више потребе, која се не мери рентабилношћу..".

Назовимо то нематеријалним слојем архитектуре и лако ћемо се сетити и ослонити на Фукоове "Речи и Ствари", и њихову релативну (не)повезаност, која, као "...огледало омогућује метатезу видљивости, истовремено погађајући простор представљен на слици и његов карактер представе; оно омогућава да се на платну види оно што је на слици два пута нужно невидљиво."

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

62(497.11)(082)

72(497.11)(082)

АРХИТЕКТОНСКО-урбанистички форум (2022 ; Београд)

Инжењерска комора Србије, Матична секција архитектата ... организује скуп „Архитектонско-урбанистички форум“ са темом „Естетика архитектуре и урбанизма у садашњости“ : Београд, 28. и 29. октобар 2022. године / [уредник зборника Игор Марић]. - Београд : Савез инжењера и техничара Србије : Инжењерска комора Србије, 2023 (Београд : Planeta print). - 245 стр. : илустр. ; 23 см

Тираж 200. - Стр. 4-5: Предговор / уредник. - Стр. 243: Рецензија зборника радова / Александар Кековић. - Стр. 244-245: Рецензија зборника радова / Иван Рашковић. - Библиографија уз поједине радове.

ISBN 978-86-80067-60-5 (СИТС)

а) Инжењерство -- Србија -- Зборници б) Архитектура -- Србија -- Зборници

COBISS.SR-ID 127971337

(...)

Посебна вредност коју је овај скуп изнедрио су управо материјали, примери и тумачења која их прате јер се ради о богатом градиву које има стручну, архивску и образовну компоненту па ће, уверен сам, у будућности послужити истраживачима различитих области као вредан научноистраживачки извор.

Најзад, поред свега изнесеног, значај овог сусрета архитеката и других посленика на плану уређења простора, историје уметности и инжењерских делатности, представља још једну, вредну کاریку у изучавању стално актуелне теме - естетике. Овај скуп је део непрекинутог ланца поновних ишчитавања класика што је неизоставна потреба сваке дисциплине, управо због вечите непроменљивости фундаменталних питања којима се човек бави и вечите променљивости и прилагодљивости тих, дотичних феномена. У очекивању следећег скупа ...

проф. Иван Рашковић,
архитект